

2. Варецька О. В. Розвиток соціальної компетентності вчителя початкової школи у системі післядипломної педагогічної освіти / О. В. Варецька. Запоріжжя: Кругозір, 2015. 532 с.

3. Концепція Нової Української школи / URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>

4. Типова освітня програма закладів загальної середньої освіти I ступеня / Затверджено Наказом Міністерства освіти і науки України від 20.04.2018 № 407 / URL: <http://nus.org.ua/news/mon-zatverdylo-26-novyh-navchalnyh-program-dlya-1-2-klasiv/>

УДК 373.2.091.12:005.336.5

Вихрущ А. В.

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри української мови
Тернопільського національного медичного
університету імені І. Я. Горбачевського
anatolwychruszcz@ukr.net

ІННОВАЦІЇ В ПЕДАГОГІЦІ

Для розуміння перспективних напрямків розвитку педагогічної науки і практики важливими є висновки експертів Римського клубу. В ювілейному документі з красномовною назвою «Come On» виокремлено такі пріоритетні завдання: інформаційні технології повинні сприяти міжособистісним стосункам, універсальні цінності як квінтесенція людської мудрості, навчання для себе, культурне розмаїття, екологічна культура, **перехід від системного до інтегрального мислення**. Зауважимо, що пандемія 2020 року лише підтвердила важливість цих пріоритетів.

Вивчення вітчизняного і зарубіжного досвіду дозволяє зробити висновок, що інтелектуальний потенціал суспільства, інновації, розвиток творчих здібностей як обов'язковий елемент особистісного розвитку, визначатимуть як перспективи країни, так і успішність окремої людини.

Узагальнюючи досвід роботи з вчителями і студентами, можна стверджувати, що лише поєднання «традиційних» та «інноваційних» методів дозволить досягнути бажаного результату. Надмірне захоплення минулим, так само як і неперервне оновлення освітніх технологій може забезпечити лише тимчасовий результат. І не випадково експерти Римського клубу підкреслили тезис, що одні форми знання повинні доповнювати інші, а не виключати чи відкидати їх. Зауважимо, що ця тенденція добре проявляється в підручниках нового покоління. Наприклад, О. М. Авраменко в підручнику для десятого класу поєднав питання лексикографії, лексичної, орфоепічної, орфографічної, морфологічної норми з актуальними питаннями практичної риторики (риторика як мистецтво, особистість мовця, підготовка тексту до виступу, стратегія і тактика мовленнєвої поведінки, суперечка як вид комунікації, правила ведення

суперечки, теза й аргументи, полемічні прийоми, мистецтво відповідати на запитання). Звернемо увагу на запитання в навчальному процесі. Не випадково сучасні зарубіжні філософи виокремлюють запитання як окрему наукову проблему, елемент філософської системи. О. М. Авраменко пропонує цікаві теми для полеміки: «Театр чи кіно? Краще жити в місті чи селі? Фаст-фуд чи домашні страви? Без любові життя – не повноцінне? Соціальні мережі – велике благо, чи віртуальне щастя?». Своєрідними є запитання для інтерв'ю, які будуть цікавими для сучасних старшокласників: «Чому багато молодих людей, ваших ровесників, знаючи про згубний вплив куріння чи вживання спиртних напоїв, усе одно не відмовляються від цих поганих звичок? Як ви ставитеся до татуювання? Як ви розумієте народний вислів: «Гола, боса, зате у вінку»? Охарактеризуйте молоду людину, яка вмовляє (а іноді вимагає в них) купити їй iPhoneX, вартість якого становить тримісячний бюджет сім'ї? Коли востаннє ви йшли на компроміс зі своїм сумлінням? Опишіть цю ситуацію. Які людські якості ви найбільше цінуєте? Хто із сучасних українців та іноземців є для вас авторитетом? Чому саме ці люди?». Автором вдало використано притчі, вірші, таблиці. Зауважимо важливість цієї структури для вивчення у вищих навчальних закладах такого предмета як «Українська мова за професійним спрямуванням». Автори окремих книг для першокурсників пропонують завершувати вивчення цього курсу не елементами риторики, презентацією власних наукових пошуків, а елементами діловодства, які змінюються упродовж декількох років.

Розглянемо декілька конкретних прикладів. Праця у вищих навчальних закладах України і Польщі підтвердила значні можливості поезії для активізації пізнавальної активності. Варто лише згадати, як студенти шукали п'ять педагогічних ідей і два найважливіших слова в тексті гімну Польщі. Не меншу зацікавленість викликає в українських студентів поетична творчість Л. Костенко, В. Симоненка, О. Олеся, П. Глазового, Р. Кіплінга. Зауважимо декілька тенденцій. По-перше, молоді люди допускають багато помилок у процесі читання віршів, особливо в наголосах слів. Не відчувають поетичного ритму. Як правило, ми практикуємо взаємне рецензування, пошук головної думки, психологічних помилок у тексті. Для вчителів і студентів першого курсу пропонувався тест вірша В. Симоненка, присвячений Львову. На запитання: «Що поет шукає в місті?» можна було почути десятки відповідей. Як поодинокий виняток звучала правильна відповідь, прихована в останніх рядках тексту «Щоби серце твоє одчайдушно левине краплю сили вдихнуло у серце моє».

Для професійного вдосконалення, підготовки програми самовиховання особливе значення має вірш Р. Кіплінга «IF». Ми традиційно використовуємо найкращий переклад, на нашу думку, С. Караванського. Не випадково, що людина, яка понад тридцять років страждала в радянських таборах, перекладає саме цей текст, такий важливий для розуміння «психології сили». Окрім традиційних запитань, ми використовуємо несподіване завдання. Необхідно відшукати два недоліки в тексті. Після активного пошуку, як виняток, окремі

учасники доводять, що заключний висновок «Тоді за всіх ти станеш, сину, дужчим, і я тебе Людиною назву» недоступний у принципі.

Подальшого вивчення потребує модернізація змісту, форм, методів контролю навчання. Необхідно насамперед підготувати підручники з педагогіки нового покоління, в тому числі з педагогіки вищої школи, побудовані на засадах пошуку **закономірностей**. Сучасний етап розвитку науки не дозволяє розглядати питання щодо **механізмів творчості**. Можна розглядати лише систему різних видів діяльності, участь у яких сприятиме розвитку бажаних якостей. Проблема лише в тому, що викладач, учитель повинен бути готовим до організації творчого процесу з урахуванням неповторних власних якостей та індивідуальних особливостей учня.

Література

1. Авраменко О. Українська мова (рівень стандарту): підруч. Для 10 кл. закл. загальн. середн. освіти /Олександр Авраменко. К.: Грамота, 2018. 208 с.
2. Вихрущ А. В. Викладання дисциплін гуманітарного циклу в сучасному університеті // Медична освіта. 2019. № 2. С. 61–66.
3. Vykhruhch A. V., Hnatyshyn S. I., Klymenko A. O., Medynska O. J., Synorub H. P., Horpinich T. I. Development of information culture of students of humanitarian specialities // Інформаційні технології і засоби навчання. 2019. Т. 72. № 4. С. 152–176.

Вихрущ В. О.

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки та
соціального управління Інституту психології та
права Національного університету «Львівська політехніка»
nazarenkovira@i.ua

Пехота О. М.

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки вищої школи
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
pehelenar@rambler.ru

КОМУНІКАТИВНИЙ ПІДХІД У СИСТЕМІ ЗАГАЛЬНОПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ АНДРАГОГА

Сутнісними характеристиками парадигми освіти, що виникла в результаті наукової революції XVII–XVIII століть, є сцієнтизм, лінійний характер, монологізм, авторитаризм і механіцизм. Ті самі якості притаманні і раціональному типу, що формується відповідною моделлю освіти дорослих, яка, будучи одним із найважливіших засобів трансляції культури і соціалізації індивідів, завжди детермінується моделлю культури. Сучасна трансформація культури робить неминучими істотні зміни у системі освіти дорослого, змушує